

ကြာလတရား လုံ့ဆော်ခါတ် ၎်းနဲ. လက္ခဏာတ္ထယဉာဏ်အလင်း’

ဧတ္ထန္တရေ သဗ္ဗေ သင်္ခါရ အနိစ္စာ၊ ကသ္မာ၊ ဥပ္ပါဒဝယဝတ္တိတော စ
ဝိပရိနာမတောစ တာဝတာလိကတော စ နိစ္စပဋိက္ခေပတောစ အနိစ္စာ။
ဤဘဝအတွင်း၌ အကြင်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော သက်ရှိသက်မဲ့အလုံးစုံတို့သည်
မြဲခြင်းမရှိဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ အိုခြင်းနာခြင်းတည်းဟူသော
ဖောက်ပြန်ခြင်းကြောင့်၎င်း အခိုက်အတန့်မျှသာ တည်ခြင်းကြောင့်၎င်း
မြဲခြင်း၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း မြို့မှုကိုပယ်သောကြောင့်၎င်း ရုပ် နာမ် ခန္ဓာ
သင်္ခါရ တရားတို့သည်အနိစ္စမည်ကုန်၏။ (စတုသစ္စဒဠီ ကမ္မကထာ)

သတ္တလောကအပါအဝင် ရုပ်လောက တရုလုံးဟာ အာကာသခါတ်
လုံ့ဆော်ခါတ်စွမ်းအင်(၄)မျိုးနဲ့ ဖွဲ့စည်းထားတာပါ။ ပုံသဏ္ဍာန်နဲ့ အသွင်အပြင်
မှန်သမျှဟာ တကယ်တော့ ၎်းသော အစုအဝေးအမှုငယ်အမြောက်အများရဲ့
တည်ဆဲအခိုက် ခဏငယ်ကိုဆိုလိုတာပါပဲ။ ခေတ္တစုဝေးနေတာကို ဆိုလိုတာဖြစ်ပီး
အချိန်နဲ့အမျှပြောင်းလဲ၊ ပျက်သုန်း၊ ပီးတော့ ပြန်လည်ဖြစ်ထွန်းနေတဲ့ ဖြစ်စဉ်ကြီးကို
ပြဆိုနေတာပါ။ အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ်ဆိုတာနဲ့တပြိုင်ထဲ တခုကတခုကို
အစဉ်တိုက်ဆင့်ကဲ ပြောင်းရွှေ့နေရာ နေရာယူနှင့်ခဲ့ကြပီး ဖြစ်ပါတယ်။
စက်ဝိုင်းတခုလည်ပတ်သလို မရပ်မနားဖြစ်စဉ်တခုဘဲဖြစ်ပါတယ်။ အချိန် မှာ
ဗဟိုဆိုတာမရှိသလိုမျိုး . . . ထောက်၊ တိုင်းလိုက်တဲခဏရဲ့ သိမှုကလေးသာလျှင်
ဗဟိုဖြစ်ရတယ်။ သိမှတ်နားလည်ဘို့အတွက် သတ်မှတ်ရတဲ့ ‘သမုတိပညတ်’
တခုသာဖြစ်ပြီး အစစ်အမှန်တော့ မဟုတ်ပါဘူး။
‘ပရမတ်’ စစ်စစ်ကတော့ မရပ်မနားနေတဲ့ ဖြစ်စဉ်၊ ထပ်၊ချည်းတလဲလဲ လှည့်ပတ်နေတဲ့
အဆုံးမရှိတဲ့ စက်ဝိုင်း သဏ္ဍာန်ဖြစ်စဉ်ဘဲဖြစ်ပါတယ်။

စီးနေတဲ့ ရေအလျှင်ကို ဖမ်းတားမထားနိုင်သလိုဘဲ တရစပ်၊ မပြတ်ခုတ်နှင့်နေတဲ့
အချိန်ဆိုတဲ့ ကာလယန္တယားကိုလဲ ထောက်၊ တိုင်းဆဲ ခဏငယ်မျှနဲ့သာ
သတ်မှတ်ကြရတာပါ။ သတ်မှတ်ချက်ဟာ သတ်မှတ်ချက်မျှသာဖြစ်ပီး
ချည်နှောင်ဖော်ပြထားနိုင်ခဲ့တာတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ မပြတ်ရွေ့သွားနေတဲ့အလျှင် ကို

ထိရုံမျှထိ ကြည့်လိုက်တာသာဖြစ်ပါတယ်။ ပြောင်းလဲဖြစ်ပျက်မှုတွေရဲ့ အဆုံးမှာပျက်ခြင်းပီးတော့ တဖန်ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်၊ဖြစ်၊ ဖြစ်ကနေပျက် ပျက်ကနေဖြစ်ခြင်းသာ ရှိတဲ့ သတ္တ လောကနဲ့ ရုပ်ဒြပ်လောကရဲ့ နိယာမဖြစ်စဉ်ဟာ ဆူဆူညံညံ ခုတ်မောင်းနေခဲ့တယ်။

အဲရစ်ဗင် Erie Van Hove ဆိုတဲ့ ရုပ်နာမ်အစုအဝေးတခုဟာ ဆူဆူညံညံ ဖြစ်စဉ်ကြီးအတွင်းကတခုဖြစ်ပါတယ်။ သမိုင်းဝင် ‘ကာပိုတီယာ’ Kapokier သစ်ပင်ကြီးနဲ့ အဝေးနေရာအသီးသီးကနေ အိပ်တန်းတက်ဘို့ရောက်လာတတ်တဲ့ ဗျိုင်းဖြူအုပ်တွေ၊ ကရစ်ဘီယံ Caribbean ကဗျာထဲက စာသားတွေ အီဂျစ်နဲ့ လစ်ဗျားနယ်နမိတ်အတွင်းက ကျယ်ပြောတဲ့ သဲသန္တာရကြီးရဲ့ မျက်နှာပြင်တွေ ဆီနီဂေါ Senegal က အားလုံးနဲ့ဆိုင်တဲ့ သေခြင်းတရားစတာတွေဟာ ဆူညံနေတဲ့ သတ္တလောကအစုအဝေးတွေနဲ့ တပြိုင်တည်းချိန်သားကိုက်ညီနေတဲ့ ဆူညံနေတဲ့ ရုပ်လောကဘဲဖြစ်ပါတယ်။

သက်ရှိသက်မဲ့ လောကအလုံးမှာ မရပ်မနားအလုပ်လုပ်နေတဲ့ အရာကတော့ အနိစ္စဆိုတဲ့ ခဏိက ဇာတ်ကောင်ဘဲဖြစ်တယ်။ သူဟာ မြေ၊ ရေ၊ လေ သစ်ပင်တောတောင် တိရစ္ဆာန်တွေနဲ့ လူအပါအဝင်သက်ရှိမှန်သမျှအားလုံးနဲ့ ကျနော်တို့ကိုယ်ခန္ဓာတွေမှာပါ သူရဲ့စက်ရုံတွေတည်ထောင်ထားရှိပီး အလုပ်လုပ်နေတယ်။

သူရဲ့ယန္တရားတွေ တဝုန်းဝုန်းလည်ပတ်လို့ ရှေ့ကိုတိုးသွားနေတဲ့ စက္ကန့်တွေထက် မြန်ဆန်စွာ ခဏိကအနိစ္စ တွေ တဖြတ်၊ ဖြတ်ခုတ်မောင်းနေတယ်။ တုန့်ဆိုင်းကွေ့ကောက်ပီးတော့ မသွားသလို။ တာဝန်ကိုခဏချပီးရပ်တန့်နေတာမျိုးလဲမရှိဘူး။ အနန္တစကြာဝဠာကြီးအတွင်းမှာ ဘယ်တော့မှ အပြောင်းအလဲ အဖောက်အပြန် မရှိ အစဉ်သဖြင့်မှန်ကန်နေတဲ့ အမှန်တရားဆိုတာများများမရှိပါဘူး။ ခဏိကအနိစ္စဟာ အနဲဆုံးသော အရေအတွက်ထဲက ထင်ရှားတဲ့အရာ အနှိုင်းအဖက်မရှိတဲ့ စစ်မှန်မှု . . .

သမိုင်းမတင်မီကတည်းကနေ ယနေ့တိုင်အောင် ရင့်သန်ကြီးပြင်းလာခဲ့တဲ့ အနုပညာရဲ့ကိုယ်ခန္ဓာပေါ် မှာ အပိုဆာဒါးတွေဗလပွနဲ့ လေးလံထူပြိန်းနေဆဲပါဘဲ။ သမိုင်းကိုပြည့်စုံအောင် ဖြည့်ကြရင်းနဲ့ ပိုကြံ့ခိုင် လာခဲ့သလို အဆမတန် အဆင်တန်ဆာတွေ အထပ်ထပ်ကြောင့် ပိုပီးထူပြစ်ပြစ် ဖြစ်လာခဲ့တယ်။

အနုပညာသမားတိုင်းက သူတို့အသက်ရှင်မှု ဘဝနဲ့ရင်းခဲတဲ့အဖိုးထိုက် အဖိုးတန်မှန်သမျှ အနုပညာ ဆိုတဲ့ ရုပ်ထုရဲ့ကိုယ်ပေါ်မှာ မွန်းမံဆင်သခဲ့ကြတယ်။ နယ်သစ်ပယ်သစ်က တွေ့ရှိယူဆောင်လာတဲ့ ရတနာတွေ၊ သူရဲကောင်းတွေရဲ့ ဆုတံဆိပ်တွေ အံ့အဲဝုန်ချီးထားတဲ့ ဩဘာစာတွေ၊ ပန်းခိုင်ပန်းကုံးတွေ ပိုးဖဲအဆင်တန်ဆာ တွေအကွန်အညွန့်တွေနဲ့ ဗိမ္မာန်ထဲမှာ . . . တညွန့်ညွန့်လူနေတဲ့အမွှေးနံ့သာခိုးတွေရဲ့အလယ် 'အနုပညာ' ဟာ ဖမ်းစားနိုင်စွမ်းရှိတဲ့ တံခိုးအန္တိပတ်တွေနဲ့ စပွါယ်နေခဲ့တယ်။

ဒီလိုနဲ့သူ့ကိုကိုးကွယ်ကြတဲ့ လူတွေကိုလဲ ပျော်စေ၊ ငိုစေ ... ရူးသွပ်စေ၊ လက်ညှိုးညွှန်ရာရွှေဖြစ်စေ သေမတတ် ဒုက္ခရောက်စေ၊ ချမ်းသာစေ အရူးအမူးစွဲလန်းစေ ... မိမိကိုယ်မိမိ နာကြင်နာကျဉ်းမုန်းတီးစေ... စွဲမက်စေ၊ မုန်းတီးစေ ... စေသမျှ တတ်နိုင်တဲ့ နတ်ဘုရားတပါးလို တံခိုးကြီးလာခဲ့တော့တယ်။

ဒီလိုနဲ့ ၂၀ စုကိုရောက်လာတဲ့အခါမှာတော့ အနုပညာရှင်တွေထဲက အနည်းငယ်မျှသောအရေအတွက်ဟာသူတို့မြင်တွေ့ရတဲ့ရုပ်သွင်ကို သံသယဝင်လာခဲ့တယ်။ တပြိုင်နက်ထဲမှာဘဲ စစ်မှန်တဲ့ရုပ်သွင်ကို ကြည့်မြင်နိုင်ဘို့ အားထုတ်လာခဲ့ကြတယ်။ အနုပညာရဲ့ ခန္ဓာပေါ် ဖုံးလွှမ်းလိမ်းကျံထားတဲ့ အမွှေးအမံတွေကို စတင် ဖယ်ခွာခဲ့ကြတယ်။ အနုပညာရဲ့ မျက်နှာပေါ်ခြယ်သထားတာတွေဟာ အစစ်အမှန်မဟုတ်ဆိုပီး ဆေးကြောသုတ်သင်စပြုလာခဲ့တယ်။ အဲဒီအရာတွေရဲ့အောက်မှာ အနုပညာရဲ့ ပကတိမျက်နှာနဲ့အသွင်အပြင်အစစ်အမှန်ကို တွေ့မြင်ရလိမ့်မယ်လို့ မျှော်လင့်ခဲ့ကြတယ်။

မျက်နှာဖုံးရဲ့ အောက်မှာ နောက်ထပ်မျက်နှာဖုံး မျက်နှာဖုံးတွေ တထပ်ပီးတထပ် ဆွဲခါခဲ့ကြတာ ဟာ ရာစုတခုနီးပါး လူမသိသူမသိ ရှည်မျှောနေခဲ့တော့တယ်။ ၂၀ စုကုန်ပီးနောက်မှာမှ ပွက်ပွက်ဆူစေခဲ့တဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေရဲ့ အရေးပါမှုကို မှန်ကန်စွာသိမြင်လာခဲ့ကြတယ်လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ အပေါ်ယံ အဆင်တန်ဆာတွေရဲ့အောက် ဒုတိယနေတဲ့အလေးအမှု့တွေရဲ့အောက်မှာ မွအက်ကွဲကြေစပြုလာပီဖြစ်တဲ့ အက်ကြောင်းတွေ ကနေ ပြုံးပြက်နေတဲ့ ခန္ဓာကို တွေ့မြင်စပြုလာတယ်လို့ ပြောကြရမှာပါ။ လျှပ်ရောင်ဝင်းနေတဲ့ အဲဒီခန္ဓာ ဟာ အနုပညာရဲ့ ပကတိရုပ်ခန္ဓာပါဘဲ။ ဖြိုးဖြိုးဖျပ်ဖျပ် ဝင်းပနေတဲ့ ဉာဏ်အလင်း တရံတဆစ်မှ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်းမရှိတဲ့ အစစ်အမှန်နဲ့ ပြီးတဲ့အန္တိမခန္ဓာဖြစ်ခဲ့။

ရှေ့ဦးဒါဒါဝါဒီတွေ (Dadaism) နူးချမ့် Marel Duchamp နဲ့ ဖွန်တာနာ Lucio Fontana အကြားက ‘ဆာရီယယ်လစ်’ Surrealism တွေနဲ့ ကွန်ဆက်ကျူရယ် Coneptualism တွေကို သတိပြုအမှတ်ကြော့ပို့ပါဘဲ။

၂၀ ရာစုအလယ် အနှောင်းပိုင်းထဲမှာ အစစ်အမှန်တရားဆီ ဦးတည် ဦးတိုက်ရှေ့ရှုတဲ့ အနုပညာလုပ်ဆောင်မှုတွေပေါ်ထွက်လာခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ အရည်အတွက်အတော်နည်းနေခဲ့ပီး ပုံစံကျလည်ပတ်နေတဲ့ကမ္ဘာ့အနုပညာစက်ဝန်းအတွင်းက စည်းမျဉ်းနည်းနာတွေရဲ့ အပြင်ဘက်မှာဘဲ ဆိပ်ဆိပ်ငြိမ်ငြိမ်နေခဲ့ကြတယ်။

သူတို့ရဲ့ လုပ်ဆောင်မှုတွေဟာ အနုပညာရဲ့ ခန္ဓာပေါ်ဖုံးအုပ်ထားတဲ့ ထင်ယောင်မှားမှုမှန်သမျှကိုဖယ်ခွာကြတာပါဘဲ။ မိုးတိမ် နှင်းမြူငွေ့တွေ ကင်းစင်နေမဲ့ သတ္တလောက အလင်းတိုက်ကြီး ဖြစ်ရအောင်ကြိုးပန်းကြံဆောင်ကြတယ်။ မသိခြင်းတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်ကင်းပီး စင်စင်ကြယ်ကြယ်လင်းချင်း စေလိုတာဖြစ်ပါတယ်။

သူတို့အနုပညာရဲ့ ရည်မျှော်ရာဟာ အစစ်အမှန်တရားဖြစ်ပီး အဲဒီအရာကသာ အဓိကရဇာတ်ဆောင်ကြွယ်ဝတဲ့သံယံဇာတ၊ သူတို့အနုပညာရဲ့ အထင်ကရ မဏ္ဍိုင်ဖြစ်လာခဲ့တယ်။

အဲရစ်ဗင်ဟို့ဗ် Eric Van Hove ဟာ ဘယ်လဂျီယမ်လူမျိုး၊ ဗိသုကာမိသားစုကနေ မွေးဖွားသူ ... သက္ကရာဇ် ၁၉၅၅ ဖြစ်ပီး မွေးနေ့အတိအကျ ဖော်ပြမထားပါ။ ဩစတီးယားကမ်းခြေမှာ ‘ပူဆိုလီနီ’ Pasolini သေပြီး ၅ ရက်မြောက်နေ့ ‘ကမူး’ Albert Camus သေဆုံးပြီး ၆၉ နှစ်မြောက်မှာ မွေးခဲ့တာဖြစ်ပီး ‘ကမူး’ နဲ့ မွေးနေ့တူလိုသော ဖော်ပြထားပါတယ်။

သူဟာ ကင်မရွန် ဘယ်လဂျီယံနဲ့ ဂျပန်မှာ ပညာသင်ခဲ့ပီး ဘရပ်ဆဲမှာ ခေတ်ပြိုင် အနုပညာ ဘီအေဘွဲ့နဲ့ ဂျပန်ရိုးရာ ကယ်လီဂရပ်ဖီ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ကိုတော့

တိုကျိုတက္ကသိုလ်က ရရှိခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ လောလောဆယ်မှာတော့ တိုကျို Geidei တက္ကသိုလ်ရဲ့ ခေတ်ပြိုင်အနုပညာဒေါက်တာဘွဲ့အတွက် စာတမ်းပြုစုနေသူဖြစ်ပါတယ်။

သူဟာ မီဒီယံအကန့်အသတ်အောက်က အနုပညာသမားတယောက်တော့ မဟုတ်ပါဘူး။ ရိုမန်တစ် သွေးသားအနည်းငယ်နဲ့ သူ့ကိုအကောင်းမြင် Optimison နဲ့ နတ္တိက Nihilison အမြင် ၅၀ သားစီနဲ့ သွေးသား လည်ပတ်နေသူလို ဆိုပါတယ်။ သူ့ရဲ့သိမြင်မှုတွေကနေ ပေါ်ထွက်လာတဲ့ရလဒ်အရ အနုပညာလုပ်ဆောင် သူဖြစ်ပါတယ်။ သင့်တော်မဲ့မီဒီယံ အမျိုးမျိုးကိုလဲ လိုအပ်သလို သုံးစွဲလေ့ရှိတယ်။ အဲဒါတွေက ဗီဒီယို နည်းပညာပုံဆွဲအတတ်နဲ့ အင်တာနက်သတင်းအချက်အလက်တွေ အပါအဝင် အင်စတော်လေးရှင်းနဲ့ ပါဖော့မင်တွေဖြစ်ပါတယ်။

သတိပြုဘွယ်ထူးခြားချက်တခုကတော့ သူ့ရဲ့လုပ်ဆောင်ချက်အတော်များများဟာ ကျယ်ပြောတဲ့ ဟင်းလင်းပြင်တွေထဲမှာ လုပ်ဆောင်ခဲ့တာဖြစ်တယ်။ ပီးတော့ သဘာဝအခြေခံဒြပ်စင် (ရေ..မြေ..လေ..မီး) တွေရဲ့ စွမ်းအင်များနဲ့ သဘာဝတ္ထရဲ့ နိယာမဖြစ်စဉ် အလျင်တန်းကို အကူအညီတရပ်အဖြစ် သူ့ရဲ့လုပ်ဆောင် မှုများနှင့်အတူ ပေါင်းစပ်ပါဝင်စေတာဘဲဖြစ်ပါတယ်။

" I didn't hesitate, I went,
went into the fluoreseent night,
to satisfactions sometimes real
at fimes icons of inspiration.
I drank, as only connoisseurs
of concupiscence drink."

ဂရိကဗျာဆရာ ပီတာကဗာဖီရဲ့ 1905 ခုနှစ် ကရေးခဲ့တဲ့ ‘ငါရောက်ခဲ့’ ဆိုတဲ့ ကဗျာထဲက စာသားတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ လျှပ်ရောင်လိုဝင်းဝင်းတောက် လင်းချင်းနေတဲ့ညထဲ အတုံ့အဆိုင်းမရှိ သွားခဲ့ပါသတဲ့။ အာရုံ အမြင်ထဲက မြင့်မြတ်တဲ့စစ်စစ်မှန်မှန် အခိုက်အတန့်လေးမို့ကျေနပ်ရသတဲ့ ဒါကိုဘဲစုံရေမက်ရေသောက်သုံးနေ မိတာ၊ လောကီအနှမ်းနဲ့ပျော်သူတွေ အကောင်းတကယ့်အကောင်းကိုမှ ရွေးတတ်သလိုမျိုးသာလို့ အဓိပ္ပါယ်ရပါတယ်။

၁၈၆၇ ခုနှစ်ဖွား ပီတာကဗာဖီရဲ့ ကဗျာတွေဟာ သူရဲ့လောကီဘဝတွင်းက နေ့စဉ်အဖြစ်အပျက် တွေကိုဖွဲ့တာပါဘဲ တသီးပုဂ္ဂလဆန်မှု ပုဂ္ဂလသဘောဆောင်မှုတွေကို အားထုတ်တဲ့ အဖွဲ့အနွဲ့တွေပါဘဲ။ အဲဒီအထဲကမှ အထက်ပါစာပိုဒ်အပါအဝင် ကဗျာစာသားတွေကို အဲရစ်ဗင်က သဲကန္တာရ မျက်နှာပြင်ပေါ် ရေးခဲ့တာဘဲဖြစ်ပါတယ်။

အီဂျစ်နိုင်ငံ သီဝ Siwa အိုအေစစ် လစ်ဗျားနယ်စပ်နဲ့ကပ်ရက် Great Sand Sea ဆိုတဲ့ ဧရိယာအတွင်း 2005 ခုနှစ်ရဲ့ ပူပြင်းတောက်လောင်နေတဲ့ မတ်လမှာ အခုတင်ပြတဲ့ Writing Installation ကို လုပ်ဆောင်ခဲ့တာ ဖြစ်တယ်။ သီဝရဲ့ အိုအေစစ်ဟာ ရှေးကတည်းက သမိုင်းဆိုင်ရာတွေနဲ့ ပတ်သက်ထင်ရှားတဲ့ ဒေသဖြစ်တယ်။

ဘီစီ 331 အတွင်းက အလက်ဇန္ဒြားဂရိတ်ဟာ ဇုနတ်မင်းကြီးရဲ့သားဖြစ်ကြောင်း အတည်ပြုနိုင်ဘို့အတွက်အန္တရာယ်များလှတဲ့ သဲကန္တာရကိုဖြတ်ပီး Amun ဘုရားကျောင်းဆီသွားရာ သမိုင်းဝင်ခရီးလမ်းနေရာဖြစ်တယ်။

ပီတာကဗာဖီရဲ့ ကဗျာစာသားတွေကို ရေးခဲ့တာ လစ်ဗျားနယ်စပ်ကနေ တောင်ဘက် Gilf Kebir အထိ ကီလိုမီတာ 800 ကျော်ရှိတဲ့အတွင်းမှာ ၂ မိုင်ကျော်ရှည်လျားခဲ့တယ်။

သမိုင်းဆိုင်ရာတွေနဲ့ ဒဏ္ဍာရီဆန်မှုတွေ သင်္ကေတနိမိတ်ပုံတွေနဲ့ ရူပကအလင်္ကာမြောက်အဖွဲ့ စာသားတွေ ကန္တာရရဲ့ သဲမျက်နှာပြင်ပေါ် စွဲထင်ခဲ့ပီးတဲ့ စာလုံးတွေဟာ သဘာဝဓမ္မရဲ့ သဘာဝကျစွာရှိနှင့်ပီးတဲ့ နိယာမအောက်မှာ ဘယ်ကဲ့သို့ဆိုတာသာ မှန်းဆကြည့်ရပါတော့တယ်။
သံပင်လယ် ပူပြင်းတောက်လောင်နေတဲ့ ကန္တာရနေရောင် တဝီဝီတိုက်ခတ်နေတဲ့လေထု ရှည်လျားလာနေဆဲ စာလုံးများနှင့် Eric Von Hove

ဒီကလွတ်လပ်သူကြီးရဲ့ သစ်ပင်၊ ပေါင်မုန့်၊ မြား၊ လက်သီးနဲ့ မီး
အုတ်အော်သောင်းနင်းရေတွေ သွန်းကျနေသလို ငါတို့ရဲ့အချိန်တွေ
ဒါပေမဲ့ အဲဒါကိုက ကောင်းကင်နဲ့ညှိထားတဲ့ စွမ်းအင်ရဲ့ အဆုံးအစ
မဲ့ ဖြစ်စဉ်။
ပါဘလို နီရူဒါ ... ၁၉၅၀

အဲရစ်ဗင်ရဲ့ အလုပ်တွေထဲက အကောင်းဆုံးတခုကတော့ ‘ကာပိုကီယာ’ Kapokier သစ်ပင်ကြီးအောက် လုပ်ခဲ့တဲ့ လုပ်ဆောင်မှုဖြစ်ပါတယ်။ ကာပိုကီယာဟာ အာဖရိကလူမျိုးစုတွေရဲ့ ဖယ်ထုတ်မရတဲ့ အစိတ်အပိုင်း တခုအဖြစ် အရေးပါလှတယ်။ သူတို့အတွက် နားခိုရာအရိပ် ဝတ်ဆင်စရာ အစားအစာ၊ ရေ၊ အဆောက်အဦးကုန်ကြမ်း၊ ဆေးဝါး၊ မီး အတွက် အားပြုမှီခိုရာ ကုန်ကြမ်းအရင်းအမြစ်ဖြစ်ပါတယ်။ အာဖရိကအတွက်တင် မကဘဲ အာရှတောင်အမေရိကထိပါ အကျုံးဝင်နေခဲ့တယ်။ Maya မာရာတွေအတွက် မြင့်မြတ်တဲ့နေရာလဲဖြစ်ပါတယ်။ ကာပိုကီယာရဲ့ ကြီးမားကျယ်ပြန့်တဲ့ အရိပ်ဟာ သူတို့မကြာခဏဆုံတွေ့ရာနဲ့ဘုရားကျောင်း တခုလို ရှိခိုးဝတ်ပြုရာ နေရာတခုကိုလဲဖြစ်ခဲ့တယ်။ မိမိတို့လူ့အဖွဲ့အစည်းက ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ ကိစ္စရပ် အထွေထွေအတွက် ဆွေးနွေးရာ နေရာတခုလဲဖြစ်ခဲ့တာမို့ သူတို့အားလုံးရဲ့ ‘ဆွေးနွေးပွဲသစ်ပင်’ 'Tree of discussion' လို့လဲ ခေါ်ကြတယ်။

နာကြင်ကြေကွဲမှုတွေ၊ ကံဆိုးမိုးမှောင်ကျခြင်း ... နာမကျန်းခြင်းတွေနဲ့သာ ငါတို့ဘဝတွေ တည်ဆောက်ထားရ ...
ဆိုးဝါးတဲ့ ဥတုတွေ နောက်မှာတော့ ... အရာအားလုံးနဲ့ပိုင်းခြားပစ်လိုက်ဘို့

သေခြင်းတို့ထံ ရောက်ခဲ့။

Govadepoupean ကဗျာတရာ ဆွန်နီ ရူပရီ Sonny Rupaire (1940-1991) ရဲ့ ကဗျာထဲက ထုတ်နုတ် ချက်ဖြစ်ပါတယ်။ ဂျပ်စက္ကူနဲ့ ကိုက်ညှပ်ထားတဲ့ အဲဒီစာသားတွေကို ကာပိုကီယာအပင်ရဲ့ အောက်ခြေမြေပြင်ပေါ်မှာ ဖြန့်စီခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ အီတန်းဂိုရီးနိုက် Etienne Goyemide နဲ့ ဖူစတန်နီရာမိုလို Faustin Niamolo တို့ရဲ့ ကဗျာတွေမှာ မကြာခဏဆိုသလို ကာပိုကီယာကို ဖော်ပြရေးသားလေ့ရှိတဲ့အပြင် ဆီနီဂေါလို အပူပိုင်း ဒေသရဲ့ ဒဏ္ဍာရီပေါင်းများစွာနဲ့လဲ ဆက်စပ်နေခဲ့တယ်။ ရာဇဝင်ထဲမှာတော့ ‘ကာပိုကီယာ’ ရဲ့ နာမည်တွေ အများကြီးပါဘဲ။ အာဗီဒီဒီယူ၊ ဘွန်အ၊ ချီဘ၊ လင်န၊ ကီခဘူ၊ ဖရိုမာဂျာ၊ ပချိုတ၊ သုမုန၊ တိုဘရိုချီ၊ ရိုတ်ချီ (Arbre de Dieu, Bonga, Cieba de Lana, Kekabu, Fromaager, Pachota, Samauna, Toborw dhi, Yaxche) စတဲ့ အမည်တွေပါဘဲ။

ကာရစ်ဘီယံ ကဗျာထဲမှာ ဖော်ပြထားတဲ့ အဖြစ်အပျက်တွေဟာ ကာပိုကီယာ အပင်ကြီးနဲ့ ပတ်သက် နေခဲ့တယ်။ သူတို့ကိုယ်တိုင် မသိနိုင်တဲ့နေရာတခုဆီ ပို့ဆောင်ခြင်းခံရမဲ့ ကျေးကျွန်တွေ လမ်းခုလပ်ရဲ့ ခေတ္တနားနေရာ ... မဲမဲမှောင်မှောင် အနာဂါတ်ဆီ မမျှော်မှန်းနိုင်တဲ့ မျက်လုံးတွေ အဲဒီလိုတဦးကိုတဦး မကယ်နိုင်ကြသူတွေ အချင်းချင်းဆုံမိကြရာ ...သက်သာဖြေသိမ့်ဖွယ်ရယ်လို့ တကွက်မှ မရှိနိုင်ခဲ့တဲ့ အသက်ရှင်မှုတို့ရဲ့ နက်နက်နဲနဲ ကြေကွဲရာ...တိတ်ဆိတ်တဲ့ ဝမ်းနည်းတုန်လှုပ်မှုတွေ အပျံ့အနှံ့ ဖြန့်ထွက်ခဲ့တဲ့နေရာ ...အဲဒီအရာတွေအားလုံး သက်တမ်းရင်နေပီဖြစ်တဲ့ ရှေးဟောင်းကာပိုကီယာ အပင်ကြီးရဲ့အောက်မှာ

ညအချိန်ရောက်တိုင်း ဒီအပင်ကြီးရဲ့ အကိုင်းအခက်အနှံ့မှာ အိပ်တန်းတက်ကြမဲ့ ဗျိုင်းငှက်တွေ ရာပေါင်းများစွာဟာ ‘ဆာဟာရ’ သဲကန္တာရကို ဖြတ်ပီး ပျံသန်းလာနေကြလဲဖြစ်ပါတယ်။

အဲရစ်ဗင်ဟာ ပထမဆုံး ... ကာပိုကီယာ အပင်ရဲ့ အမြစ်ချေကနေစပြီး မြေပြင်တလျှောက် အပြာရောင်မဲနယ်မှု့တွေကို ဖြန့်ကြဲလိုက်ပါတယ်။ အဲဒီမဲနယ်ပြာဟာ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားတွေအမြဲသုံးနေတဲ့ သူတို့ ဝတ်စုံတွေရဲ့ ဆိုးဆေးအရောင်လဲဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအပေါ်မှာမှ စက္ကူနဲ့ညှပ်ထားနဲ့ ‘ဆွန်နီရူပရီ’ ရဲ့ ကဗျာထဲကထုတ်နုတ်ထားတဲ့ စာသားတွေကို စီခင်းနေရာချထားလိုက်တာဖြစ်ပါတယ်။ တညလွန်မြောက်ပီးတဲ့အခါ ရာပေါင်းများစွာသော ဗျိုင်းအုပ်ကစွန့်ပစ်ခဲ့တဲ့

ဗျိုင်းချေးတွေဟာကတ်ထူစက္ကူသားတွေအပေါ်မှာရောအောက်ခံအပြာရောင်မဲနယ်ဆိုးဆေးတွေ အပေါ်မှာပါ အပြန်အနံ့ ကျန်ရစ်ခဲ့ကြတယ်။

နောက်တနေ့မှာထွက်လာတဲ့ နေရောင်နဲ့ ဓါတ်ပြုမိတဲ့ တိရစ္ဆာန်ချေးတွေ မြေသားအတွင်းက စိုထိုင်း ငွေ့ကြောင့် ကျပ်ခဲစေးပြစ်သွားတဲ့ မဲနယ်နဲ့ဆိုးဆေးအတွင်းက ဓါတုစွမ်းအင်တွေ နေ၊ လေ၊ ရေငွေ့တွေ ရာပေါင်းများစွာသော ဗျိုင်းအုပ်နဲ့အတူ ရောက်လာပြန်တဲ့ည နောက်တည.. အမွေးနုတချို့နဲ့ အညစ်အကြေးချေးမစင်တွေကျန်ရစ်ခဲ့ပြန်တဲ့နေ့၊ နောက်တနေ့ အီကွေတာ အပူငွေ့တွေနဲ့ နေ့တွေ ... ဒီလိုနဲ့ဂျပ်စက္ကူ ပေါ်နဲ့ မဲနယ်ပြင်ကနေ မြေသားတိုင်အောင် စွန်းကွက်ဆွေးမြေ့သွားတဲ့ အစက်အပြောက်တွေနဲ့စာသားတွေတနေ့ထက်တနေ့ တညထက်တညများသထက်များပြားလာပီးဆွေးမြေ့ကွယ်ပျောက်အစအနအပဲ့အဖတ်မျှမကျ အောင် မြေနဲ့ပေါင်းစပ်သွားပုံကို ရုပ်သေဓါတ်ပုံများနဲ့ မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့ပါတယ်)

အဲရစ်ဗင် အနုပညာလုပ်ဆောင်မှုရဲ့ အနှစ်သာရဟာ သစ္စာအနက် အချက်အခြာတခုဖြစ်ပြီး၊ လေးနက် ဆင်ခြင်စေခြင်းအားဖြင့် ရနိုင်ရောက်နိုင်မဲ့ ဉာဏ်အလင်းလှုံ့ဆော်ချက်ဘဲဖြစ်ပါတော့တယ်။

“ရုပ်တရား နာမ်တရားမှန်သမျှ ခဏိက ဇရာ၊ ခဏိက မရဏဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာသည်ရှိ၏ ထိုဇရာ မရဏနှင့်တကွ တနေ့တရက်အတွင်းမှာပင် ရုပ်ဟောင်းနာမ်ဟောင်းအမျိုးမျိုး ကွယ်ပျောက်ခြင်း အသစ်သစ်အမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်ခြင်း ပွားများခြင်းဟူသော အညထာ ဘာဝအနိစ္စလက္ခဏာသည်ရှိ၏ ”
(လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရား ဘာဝနာဒီပနီ)

Chan Aye
9-8-07

* အဲရစ်ဗင်ဟာ 2007 () လအတွင်းက မြန်မာပြည်ကို ရောက်လာခဲ့ပီး ပြင်သစ်ယဉ်ကျေးမှုဌာနမှာ မြန်မာ အနုပညာသမားများနဲ့အတူ တွေ့ဆုံခဲ့ပီး Artist talks အနုပညာအကြောင်း စကားပြောပွဲလေးပြုလုပ်ခဲ့ပါတယ်။

